

Zo ging dat ...

... in 1842:

de vaststelling van de lotelingencontingenten

Tot aan de invoering van de algemene dienstplicht door de wet van 1909, werd door middel van loting uitgemaakt welke jongemannen dienstplicht moesten vervullen in het leger. Jaarlijks stelde het parlement bij wet vast hoeveel soldaten door de natie beschikbaar zouden gesteld worden voor het leger. Vervolgens werd binnen de regering bij koninklijk besluit vastgesteld hoe dat aantal verdeeld moest worden over de provincies en tot slot was het aan de bestendige deputatie om dat provinciaal contingent te verdelen over de gemeenten in de provincie.

Voor wat 1842 betreft werd het nationale contingent voor de militie bij wet van 29 december 1841 vastgesteld op tienduizend. Tienduizend jongens van de lichte 1842 zouden hun legerdienst moeten vervullen. Op 31 januari 1842 werd het koninklijk besluit uitgevaardigd waarin dat contingent verdeeld werd over de provincies. Gezien het relatief geringe bevolkingsaantal van onze provincie, moest Limburg niet meer dan 418 dienstplichtigen leveren. De provinciale administratie ging daarop aan het werk om dat aantal te verdelen over al de gemeenten in de provincie.

Het provinciebestuur ging daarbij uit van het bevolkingsaantal zoals dat was vastgesteld op 1 januari 1841. Limburg telde toen

169.960 inwoners. Gezien er 418 soldaten geleverd moesten worden, betekende dat 1 soldaat op 406 inwoners. Verschillende gemeenten telden echter veel minder dan 406 inwoners. Om te voorkomen dat er uit deze dorpen nooit iemand soldaat moest worden, en deze last volledig op de *grotere* gemeenten terecht zou komen, werden de kleinere gemeenten voor de vaststelling van het contingent samengevoegd met één of meer buurgemeenten. Duras bijvoorbeeld, dat 262 inwoners telde, werd voor de militie samengevoegd met Gorssem, dat 367 inwoners had, en met Wilderen, waar 174 mensen woonden. Samen telden deze gemeenten 815 inwoners, en op basis daarvan moesten zij samen 2 dienstplichtigen leveren. Wijshagen, dat 179 inwoners telde, werd samengevoegd met Gruitrode, waar 791 mensen woonden, en samen moesten deze gemeenten 2 lotelingen leveren.

Door publicatie van de tabel met het aantal te leveren soldaten in het provinciaal Bestuurlijk memoriaal werd aan de gemeentebesturen meegedeeld welk contingent zij moesten leveren. De tabel geeft niet alleen een overzicht van de samenstelling van de militiekantons en van de verdeling van de aantallen dienstplichtigen over de gemeenten, maar levert ook een beeld van het bevolkingsaantal van elke gemeente.

Militiekanton	Gemeente	Bevolkingsaantal per gemeente	Samengeteld bevolkingsaantal	Te leveren contingent
Arrondissement Hasselt				
1. Beringen	Beringen	1015		2
	Beverlo	1503		4
	Koersel	1694		4
	Heusden	1336		3
	Oostham	1111		2
	Paal	2093		5
	Kwaadmechelen	1125		2
	Tessenderlo	3070		7
	Zolder	2435		6
2. Hasselt	As	362	531	1
	Niel bij As	169		
	Kuringen	1225		
	Diepenbeek	2625		7
	Genk	1545		4
	Hasselt	8210		20
	Sint-Lambrechts-Herk	1135	1296	4
	Wimmertingen	161		
	Neerglabbeek	130	673	1
	Opglabbeek	543		
	Zutendaal	884		2
	Zonhoven	2547		6

3. Herk-de-Stad	Berbroek	388	1294	3
	Schulen	906		
	Kozen	632	1099	3
	Wijer	467		
	Donk	595		2
	Halen	2309		6
	Herk-de-Stad	2018		5
	Kermt	596		
	Spalbeek	328	924	2
	Linkhout	574		2
	Lummen	3203		7
	Meldert	688		2
	Stevoort	839		2
	Zelem	597		1
4. Sint-Truiden	Aalst	346	668	2
	Kerkom	322		
	Binderveld	360	660	2
	Runkelen	300		
	Borlo	336		
	Buvingen	159	618	1
	Muizen	123		
	Boekhout	163		
	Mielen-boven-Aalst	456	619	1
	Brustem	947		3
	Corswarem	375		
	Kortijs	213	775	2
	Vorsen	187		
	Duras	262		
	Gorseem	367	803	2
	Wilderden	174		
	Engelmanshoven	207	815	2
	Gelinden	608		
	Gingelom	519	815	2
	Niel bij Sint-Truiden	286		
	Jeuk	777		2
	Groot-Gelmen	356		
	Ordingen	244	600	2
	Halmaal	165		
	Velm	719	884	2
	Montenaken	877		2
	Nieuwerkerken	567		2
Sint-Truiden	9111		23	
Zepperen	1332		4	
Arrondissement Tongeren				
5. Bilzen	Beverst	206		
	Munsterbilzen	905	1111	3
	Bilzen	3331	3331	9
	Grote-Spouwen	714		
	Kleine-Spouwen	443	1157	3
	Hoelbeek	307	902	2
	Waltwilder	595		
	Hoeselt	2008		
	Rommershoven	357	2365	6
	Martenslinde	322		
	Mopertingen	522	844	2
6. Kortesseem	Alken	2861		7
	Kortesseem	1188	1437	4
	Wintershoven	249		
	Gors-Opleeuw	430		
	Guigoven	366	796	2
	Sint-Huibrechts-Hern	214		
	Schalkhoven	192	640	2
	Werm	234		
	Herten	87		
	Wellen	2200	2287	6
Vliermaal	1922	1922	5	

7. Herderen	Bassenge	858		2
	Eben-Emaal	1082		3
	Val-Meer	875		3
	Genoelselderden	216		
	Membruggen	559	775	2
	Herderen	475		
	Riemst	246	721	1
	Lanaye	772		2
	Mal	278		
	Sluizen	434	712	2
	Millen	810		2
	Rukkelingen	837		2
	Zichen-Zussen-Bolder	1093		3
	Wonck	1525		4
	8. Borgloon	Batsheers	111	
Mechelen-Bovelingen		589	972	3
Rukkelingen-Loon		772		
Berlingen		248		
Kuttehoven		135		
Gotem		213	805	2
Grootloon		209		
Bommershoven		353		
Heks		388	741	2
Broekom		233		
Gutschenhoven		185		
Hendrieken		101	780	2
Voort		261		
Veulen		333		
Mettekoven		184	740	1
Klein-Gelmen		223		
Heers		801		
Opheers		267	1068	3
Horpmaal		538		1
Hoepertingen		876		
Rijkel		267	1143	3
Jesseren		346		
Kerniel		515	861	2
Borgloon		1513		4
Ulbeek	538		1	
9. Rekem	Boorse	814		
	Opgrimbie	112	926	2
	Eisden	355		
	Vucht	411	766	1
	Lanklaar	266		
	Meeswijk	466	732	2
	Leut	718		1
	Mechelen-aan-de-Maas	1197		3
	Neerharen	396		
	Uikhoven	462	858	2
	Rekem	1005		2
	Stokkem	1185		3
	10. Tongeren	Berg	356	
Henis		253	1059	3
's-Herenelderden		450		
Koninksem		444		
Piringen		416	1055	3
Widooie		195		
Vreren		433		
Nerem		394	827	2
Herstappe		104		
Lauw		715	819	2
Dietsheur		208		
Rutten		980	1188	3
Neerrepen		193		
Overrepen		334	874	2
Riksing		347		
Otrange		341		
Vechmaal		536	877	2
Tongeren	6063		15	

11. Veldwezelt	Kanne	703		2
	Eigenbilzen	839		2
	Gellik	531		1
	Hees	431	980	3
	Rosmeer	549		3
	Lanaken	1537		3
	Veldwezelt	1076		3
	Vlijtingen	1004		2
	Vroenhoven	702		2
Arrondissement Maaseik				
12. Bree	Beek	577	1049	3
	Gerdingen	472		
	Bocholt	1497	1693	4
	Reppel	196		
	Bree	1710		4
	Ellikom	172	1186	3
	Meeuwen	1014		
	Gruitrode	791	970	2
	Wijshagen	179		
	Opitter	435	1056	2
		Tongerlo	621	
13. Maaseik	Dilsen	947		2
	Elen	646		2
	Kessenich	1057		2
	Maaseik	4145		10
	Neeroeteren	1275		3
	Ophoven	1133		3
	Opoeteren	610		2
		Rotem	920	
14. Overpelt	Achel	703		2
	Kaulille	451	1052	2
	Sint-Huibrechts-Lille	601		
	Hamont	1269		3
	Lommel	2119		5
	Neerpelt	1150		3
		Overpelt	1400	
15. Peer	Eksel	1302		3
	Grote-Brogel	634	907	2
	Kleine-Brogel	273		
	Hechtel	902	1294	3
	Wijchmaal	392		
	Helchteren	676		2
		Houthalen	1264	
	Peer	1585		4

Militienummer loteling

Aan de loting van 1842 moest deelgenomen worden door de jongens die in 1842 20 werden. De modaliteiten voor de loting werden jaarlijks door de provinciegouverneur vastgesteld. Zij vond plaats in de hoofdplaats van ieder militiekanton. Op de door de gouverneur vastgestelde dag moesten de jongens die dat jaar 20 werden, begeleid door een vertegenwoordiger van hun gemeentebestuur, naar de hoofdplaats van hun militiekanton gaan.

Op 4 januari had de burgemeester de dagen en plaatsen van de loting als volgt vastgesteld:

Hoofdplaats van het militiekanton	Datum voor de loting	Lokaal
Beringen	23 februari	Gemeentehuis
Herk-de-Stad	25 februari	Gemeentehuis
Sint-Truiden	28 februari	Gemeentehuis
Hasselt	1 maart	Gemeentehuis
Tongeren	23 februari	Gemeentehuis
Borgloon	24 februari	Gemeentehuis
Kortesseem	25 februari	Gemeentehuis of een ander door het plaatselijk bestuur aan te duiden lokaal
Bilzen	26 februari	Gemeentehuis
Herderen	28 februari	Gemeentehuis of een ander door het plaatselijk bestuur aan te duiden lokaal
Veldwezelt	1 maart	Gemeentehuis of een ander door het plaatselijk bestuur aan te duiden lokaal
Rekem	2 maart	Gemeentehuis
Maaseik	4 maart	Gemeentehuis
Bree	5 maart	Gemeentehuis
Overpelt	7 maart	Gemeentehuis of een ander door het plaatselijk bestuur aan te duiden lokaal
Bree	8 maart	Gemeentehuis

De loting begon om negen uur. Er werd geloot per gemeente of per groep van samengevoegde gemeenten. Voor elke gemeente of groep van samengevoegde gemeenten werden er evenveel genummerde bolletjes in een trommel gedaan als er lotelingen waren. In alfabetische volgorde nam elke loteling een bolletje uit de trommel. Eerst waren de jongens uit de verst afgelegen dorpen aan de beurt, zodat zij op een *deftig* uur weer thuis konden zijn. De jongens van de plaats waar de loting plaats had lootten het laatst. De jongens die de laagste nummers van hun gemeente lootten, werden aangeduid voor de dienst. De anderen waren er van vrijgesteld.

Anders dan na 1909 was men in 1842 nog niet verplicht zijn dienstplicht persoonlijk te vervullen. Wie het zich kon permitteren mocht immers een geschikte vervanger betalen om in zijn plaats de legerdienst te verrichten.

Rombout Nijssen
Rijksarchief Hasselt

Lotelingentrommel